

De Amsense Broeckbeeck (3)

Gerrit J. Perfors

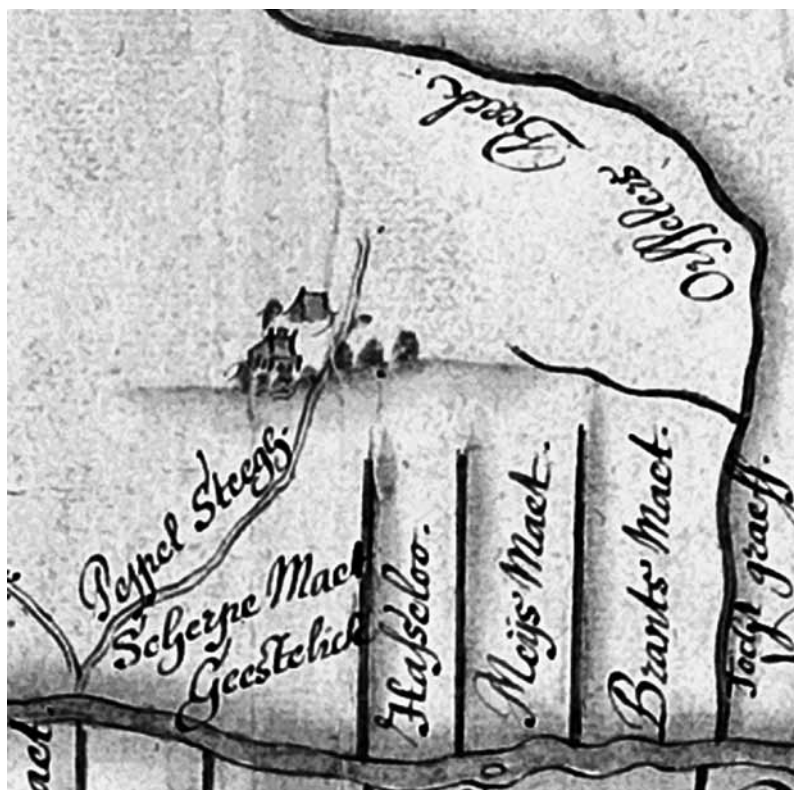
De kaart zoals aangetroffen in het huisarchief van kasteel Ampsen, afgebeeld in Land van Lochem 2006 nr.2, dateert uit 1643 en werd gemaakt door Nicolaes van Geelkercken, “Lantmeter en Caertmaker”. De Leeskring Paleografie heeft onderzoek gedaan naar de teksten op de kaart.

Het betreft een schetskaart die ter plaatse is opgenomen, van namen voorzien en ingekleurd. De verhoudingen zijn zo goed mogelijk weergegeven maar de kaart is niet op schaal. Op een later tijdstip, waarschijnlijk aan de tekentafel, is er een uitgewerkte versie gemaakt, de zg. manuscriptkaart, waarover later meer. In het eerste artikel over de Amsense Broeckbeeck schreven we nog dat de afgebeelde kaart een schetskaart was en dat er later een uitgewerkte versie van is gemaakt, inmiddels weten we dat er nog een kladkaart aan vooraf is gegaan. Er bestaan dus drie stadia van de kaart van de Amsense Broeckbeeck. In dit deel 3 maken we een verkennende rondgang langs het zuidelijk deel van de Beeck en wel van de Ors-selers Beeck tot de Peppelsteegh, “naar den oogenschijn” lijkt het een klein stukje, maar is in werkelijkheid ongeveer 700m.

Detail uit de kaart van de Amsense Broeckbeeck (afb. 1)

Drie zaken vallen direct op aan het hiernaast afgebeelde deel:

1. De Tochtgraeff/Orsselers Beeck
2. De Peppelsteegh
3. De beide huizen aan de Peppelsteegh

Ad.1. De Tochtgraeff / Orsselers Beeck

De Tochtgraeff is een afvoersloot voor water uit de omliggende kavels land en in dit geval naar de Amsense Broeckbeeck. Naar de oorsprong toe heet de beek *Orsselers Beeck*. Deze voert het water af uit het achterland. We lezen in een schouwverslag van 30 juni 1769 van Het Schependom Lochem dat de Bouman (pachter) van de Holshorst op Het Osseler een boete krijgt opgelegd omdat hij de watergangen op zijn land onvoldoende geschoond had. Het is hiermede dus duidelijk dat het land tussen de Holshorst (Hulshorst) en de Orsselers Beeck de naam Het O[r]sseler draagt.

Kaartvergelijking geeft wel meer duidelijkheid.

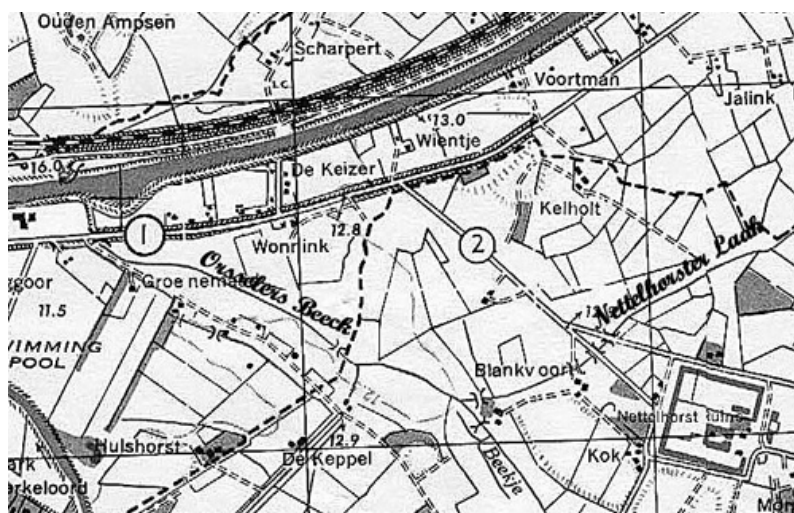
- o Op de Hottingerkaart uit 1785 zien we wel de Tankhorsterbeek (v/h Amsense Broeckbeeck) getekend maar zonder naam en zonder aftakkingen.
- o De kadastertekeningen van 1832 geven meer aanwijzingen. Hier komt een beek voor die ongeveer dezelfde loop heeft als de Orsselers Beeck waarbij we moeten bedenken dat de kaart van Van

Geelkerken uit 1643 “op den oogenschijn”, dus niet op schaal, is getekend. De beek loopt ongeveer evenwijdig met de huidige Tusselerdijk.

- o De kaart van J.Kuyper uit 1866 geeft bovendien een beek aan ongeveer zoals de aftakking naar links ter hoogte van de twee huizen op afb.1.
- o Militaire Topografische kaart uit 1938 zien we dat verderop de Orsselers Bieck over gaat in de Nettelhorster Laak met op de overgang een aftakking met de naam “Het Beekje” zoals is aangegeven.

Militaire Topografisch kaart 1938
(afb. 2)

De Tusselerdijk is hier gestreepd aangegeven wat duidt op een zandweg (karrespoor). De Hulshorst is linksonder op de kaart te zien. De namen Orsselers Bieck en Nettelhorster Laak zijn door mij bijgeschreven. De naam “Beekje” stond reeds op de kaart. Wat oorspronkelijk de Orsselers Bieck was heeft nu de fantasieloze naam Grote Waterleiding.

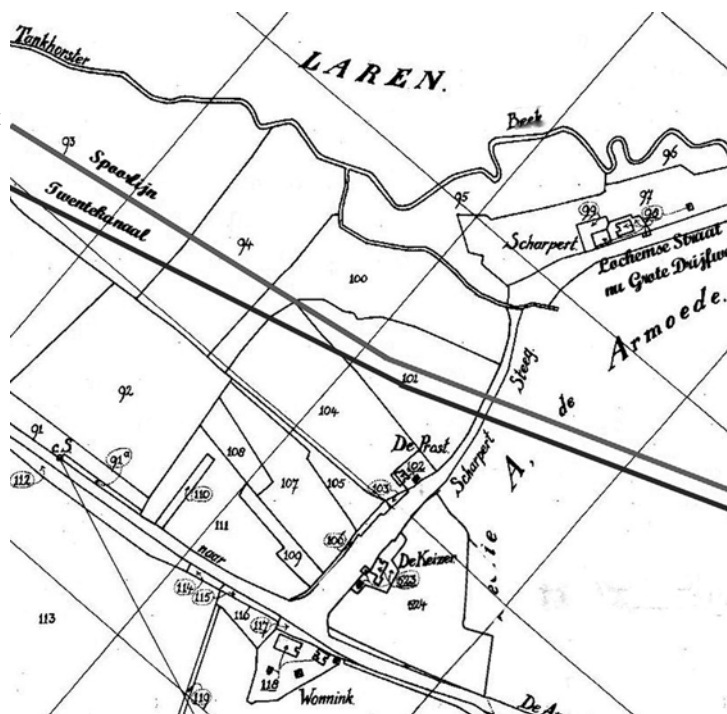

Ad.2. De Peppelsteegh.

Op afb. 1 zien we vlak onder de naam Peppelsteegh de vermelding Scherpe Maet Geestelick (een hoekig stuk grond dat eigendom van de kerk was). Dat is de plek waar later de boerderij “Scharpert” (scherp wordt in dialect scharp) is gebouwd, na 1643 maar vóór 1832.

Kadastrale Atlas 1832
(afb. 3)

Bij de Scharpert buigt de Lochemse Straat in zuidelijke richting en gaat over in de Scharpert Steeg. Deze loopt vervolgens in de richting van 2 percelen, genaamd “De Prost” en “De Keizer”. Als we deze route vergelijken met de loop van de Peppelsteegh op afb.2 en van de Lochemse straat op de kaart in Land van Lochem 2006 nr.2, blz 26-27, dan heet de Peppelsteegh in 1832 Scharpert Steeg. Door de aanleg van de Spoorlijn en het Twentekanaal, hier globaal aangegeven achter langs het perceel “De Prost”, is de situatie nogal veranderd en moeilijk herkenbaar geworden. Waar nu de inrit naar Intratuin is was vroeger de uitweg van de Scharpert Steeg op de weg naar Borculo en Goor.

Ad.3. De beide huizen aan de Peppelsteegh.

Beide percelen staan al getekend in 1643 (zie afb.1) en op een kaartje bij de inventarisatie door Slicher van Bath onder de nummers 8 en 9 in de buurtschap Lochem vinden we de percelen “De Prost” en “De Keizer”.

als zijnde erven van na 1500. Het kan dan haast niet anders dan de door van Geelkerken getekende percelen zijn dezelfde percelen. Bij nadere bestudering van afb.3 zien we dat “de Prost” eigenlijk aan de andere kant van de Scharpert Steeg zou moeten staan. Maar vanaf een schuit op de Amsense Broeckbeek gezien zijn wel beide percelen zichtbaar maar hoe de weg er langs loopt zal men geschat hebben.

Bronnen:

Topografische kaart Nederland bl.34A Lochem 1:25000

AMS (Army Map Service), Militaire Topografische kaart, bl. 3804, 1:25000

Grote Hist. Atlas Nederland, 1:50.000, bl. 77, 1846

Hottinger-atlas, kaart 74, 1:26.000

Gemeente Atlas, J. Kuyper, blad Lochem 1866

Hist. Atlas Gelderland, bl. 435 en 415, 1:25.000, ca 1880 .

Kadastrale Atlas 1832, Lochem, bl. A2 en B1, 1:2500.

Boerderij- en Veldnamen in Lochem 2003

B.H. Slicher van Bath 1977, Mensch en Land in de Middeleeuwen

Jan Herman van Heek (1873-1957)

Jan Herman van Heek is van uitzonderlijk belang geweest voor de monumentenzorg en het natuurbehoud in Twente, de Achterhoek en Liemers en het aangrenzende Duitsland.

Door zijn toedoen zijn het Huis Bergh in 's-Heerenberg en de Bergherbossen, de kerk van Hoog-Elten en de Doornenburg in de Betuwe van hun ondergang gered.

De Oudheidkundige vereniging De Elf Marken en het Historisch Genootschap Lochem Laren Barchem willen in een gezamenlijke lezing op **donderdag 6 maart 2008** in Ons Huis te Almen bijzondere aandacht schenken aan de rol van deze Twentse fabrikant en liefhebber van kunst en cultuur.

Godert van Heek, een zoon van Jan Herman van Heek, zal ons aan de hand van kiekjes uit het familiealbum en pentekeningen van zijn vader vertellen over zijn levensloop. We maken op deze manier kennis met de uitgebreide familie Van Heek, met de textielfabrieken, de reizen van Jan Herman, het ontstaan van het Rijksmuseum Twente en van de Stichting Edwina van Heek. We horen ook over de aankoop van het Huis Bergh, de restauratie daarvan, de verschrikkelijke brand in 1939 en de herbouw daarna en over de restauratie en wederopbouw van kasteel De Doornenburg en nog veel meer.

De heer van Heek vertelt over dit alles met een aanstekelijk enthousiasme. Het belooft een zeer interessante avond te worden.